

دخل و خرج ناميزان

شهرآرا روند هزینه‌ها و مخارج خانوارهای شهری را بررسی می‌کند

گزارش خبری

براساس جدیدترین گزارش بانک مرکزی، مسکن، سوخت و انرژی همچنان بزرگ‌ترین بخش از هزینه‌های خانوارهای شهری ایران در سال ۱۴۰۲ را به خود اختصاص داده است و پس از آن مواد خوراکی دررتبه دوم قرار دارند. همچنین این گزارش نشان می‌دهد، درحالی که هزینه خالص سالانه خانوار شهری حدود ۳۲۷ میلیون تومان اعلام شده، درآمد خالص خانوار شهری ۳۱۵ میلیون تومان بوده است. این رقم نشان می‌دهد که هر خانوار شهری حدود ۱۲ میلیون تومان کسری بودجه داشته‌است. گزارش بررسی بودجه‌خانوارهای شهری، نشان می‌دهد که متوسط هزینه خالص سالانه خانوارهای شهری در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۴۰۱ با رشد ۴۸.۱ درصدی همراه بوده است. این گزارش حاکی است که تأمین مسکن و خوراک همچنان با اختلاف زیاد، اصلی‌ترین چالش اقتصادی خانوارهای شهری محسوب می‌شود. همچنین سهم «مسکن، سوخت و انرژی» و «مواد خوراکی» از کل هزینه‌های سالانه نسبت به سال قبل افزایش یافته است، بااین تفاوت که شدت افزایش هزینه‌ها در بخش مسکن چشمگیرتر بوده است. این داده‌ها بر فشار مضاعف ناشی از تأمین نیازهای اولیه برای خانوارهای شهری تأکید دارند.

● خرج خانوارهای شهرنشین

براساس گزارش بانک مرکزی، هزینه خالص سالانه یک خانوار شهری در سال ۱۴۰۲ به حدود ۳۲۷ میلیون تومان رسید که نسبت به سال ۱۴۰۱، ۴۸.۱ درصدافزایش داشته است. بیشترین سهم از این هزینه‌ها مربوط به گروه مسکن، سوخت و انرژی بوده که ۲۴.۷ درصد کل مخارج خانوار را به خود اختصاص داده است. در جایگاه دوم، مخارج خوراکی و آشامیدنی‌ها قرار دارد که ۲۹.۹ درصد از کل هزینه‌های خانوار را شامل می‌شود. حمل‌ونقل هم سهم ۹.۸ درصدی از مخارج خانوارها را داشته است.

بررسی روند دخل و خرج خانوارهای ایرانی از سال ۱۳۹۳ تاکنون نشان می‌دهد که در پنج سال دخل و خرج خانوارها همخوانی نداشت و میزان خرج خانوارها بیشتر از دخلشان بوده است. در این مدت بیشترین شکاف دخل و خرج خانوارها مربوط به ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ بوده است. خرداد ۱۴۰۱ همراه بود با شوکی جدی به سبد مصرفی خانوارها. با افزایش روزافزون شکاف ارز ترجیحی ۴۲۰۰ تومانی با نرخ ارز بازار و هم‌زمان، رشد قیمت جهانی برخی کالاهای خوراکی وارداتی، دولت مجبور شد این نرخ ترجیحی را که روز به روز فشار بیشتری بر بودجه‌اش می‌آورد، کنار بگذارد. تثبیت طولانی مدت این نرخ ترجیحی درنهایت باعث شد تمام اثرات افزایش قیمت ناشی از تورم به یک‌باره وارد بر قیمت کالاهای «اساسی» و به ویژه خوراکی‌ها شود. برای جبران این اثرات منفی یک‌باره بر رفاه خانوارها، دولت تصمیم گرفت به ۹ دهک بارانه نقدی بپردازد که این بارانه برای سه دهک اول (۲۰ درصد جامعه با کمترین درآمد) مقدار بیشتری داشت. با این حال حذف ارز ترجیحی سبب شد تا شکاف دخل و خرج خانوارها افزایش یابد.

تناسب نداشتن رشد هزینه‌ها و حداقل حقوق، یکی از مواردی است که سبب شد تا در سال ۱۴۰۲ شکاف دخل و خرج خانوارهای ایرانی افزایش یابد. براساس اعلام مرکز آمار ایران نرخ تورم سالانه ایران در سال ۱۴۰۲ برابر با ۴۰.۷ درصد بوده است. این در حالی است که در این سال حداقل حقوق کارگران ۲۷ درصد و برای سایر سطوح مزدی نیز ۱۱ درصد افزایش یافته بود. حقوق کارمندان دولت، بازنشستگان، وظیفه‌بگیران و مشترکان صندوق‌های بازنشستگی کشوری نیز در این سال ۲۰ درصد افزایش یافته بود. از سال ۱۳۹۸ تاکنون تورم سالانه کمتر از ۴۰ درصد نبوده، اما حداقل دستمزد به این میزان رشد نداشته است، به استثنای سال ۱۴۰۱ که رشد دستمزد برای حداقل بگیران ۵۷ درصد و برای سایر حقوق بگیران ۲۸ درصد و برای کارکنان دولت ۲۰ درصد افزایش یافت.

● مخارج خوراکی

در میان اقلام خوراکی، بیشترین سهم به هزینه انواع گوشت اختصاص دارد که ۲۶ درصد از مخارج خوراکی را شامل می‌شود. به عبارت دیگر از هر ۱۰۰ واحد هزینه خوراکی، ۲۶ واحد صرف گوشت می‌شود. میوه‌های تازه با ۱۶.۷ درصد در جایگاه دوم قرار دارند و پس از آن، سبزی‌های تازه با ۱۱.۹ درصد از مخارج خوراکی در رتبه سوم قرار می‌گیرند. از طرف دیگر، خشکبار و آجیل ۳.۶ درصد از سبد هزینه خوراکی را تشکیل می‌دهند. این سهم پایین ممکن است به دلیل کاهش مصرف این اقلام در نتیجه افزایش قیمت‌ها باشد و نه ارزان تر بودن آن‌ها.

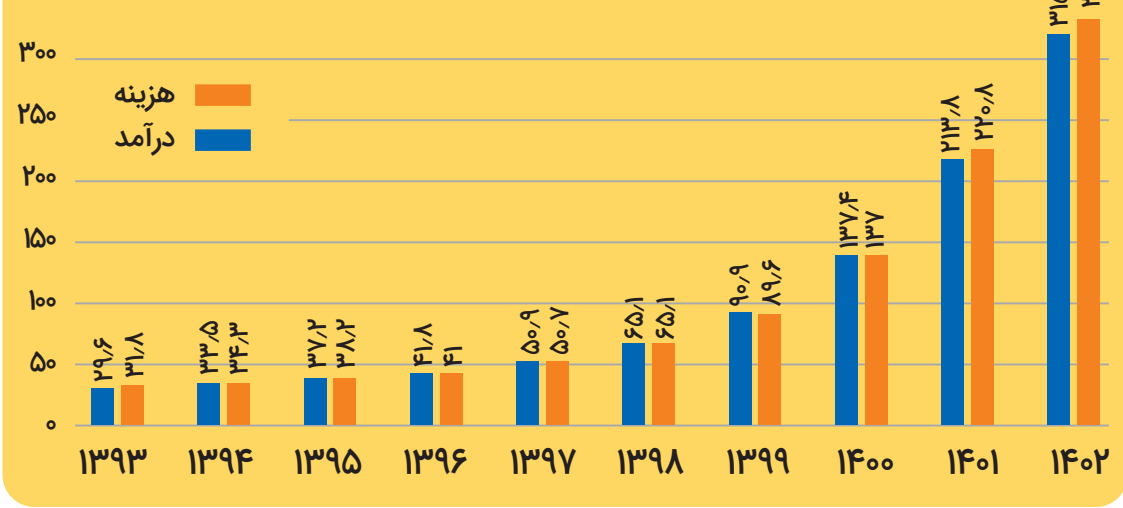
● چند درصد خانوادها مستأجرند؟

بررسی نحوه تصرف محل سکونت خانوارهای ایرانی در سال گذشته نشان می‌دهد که ۶۴.۲ درصد خانوارهای ایرانی مالک هستند و در مسکن‌های شخصی به سر می‌برند، این در حالی است که ۲۶.۱ درصد از آن‌ها در مسکن استیجاری زندگی می‌کنند. ۰.۳ درصد از خانوارها در «مسکن به‌ارای خدمت (سراپاری)» روزگار می‌گذرانند و ۹.۴ درصد هم در مسکن رایگان سکونت داشته‌اند.

● تغییر سبد مصرف خانوار

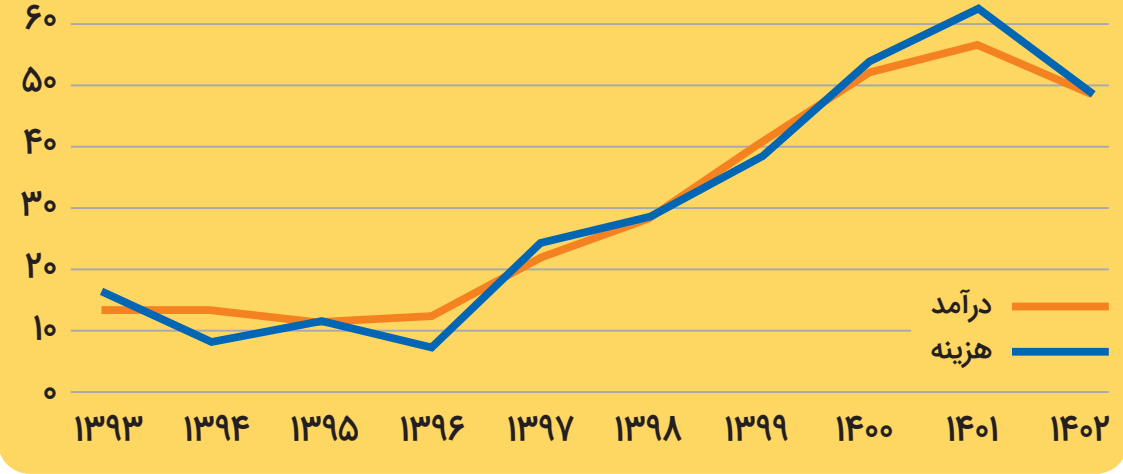
بررسی روند تغییر مصرف خوراکی‌ها در سبد خانوار شهری نشان می‌دهد که الگوی مصرف آن‌ها از سال ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ تغییرات زیادی کرده است. به عنوان مثال سرانه مصرف برنج از ۱۲۰ کیلو به ۱۰۰ کیلو کاهش یافته است. مصرف گوشت از ۲۲ کیلو به ۳۲ کیلو کاهش یافته است.

روند رشد هزینه و درآمد خانوار (میلیون تومان)

میزان افزایش سالانه درآمد و هزینه (درصد)

با وجود رشد درآمد همچنان عقب‌ماندگی آن نسبت به رشد هزینه‌ها جبران نشده است

درصد سهم زیرگروه‌های خوراک نسبت به کل هزینه‌های خوراکی

و آشامیدنی‌های سالانه یک خانوار - سال ۱۴۰۲

